

Úvod do studia civilního procesu

Přednáška dne 21.9.2016

Radim Chalupa

Při zpracování bylo využito přednášky JUDr. Petra Lavického, Ph.D.

Osnova přednášky

- Pojem a funkce civilního procesu
- Druhy civilního procesu
- Teoretické koncepce civilního procesu
- Civilněprocesní a hmotněprávní vztahy

Pojem a funkce civilního procesu

Část I.

Význam soudního procesu

- Právní úprava lidského chování sama nestačí → nutnost zajistit plné **prosazení** subjektivních práv (řešení konfliktů)
- Prostředky:
 - **svépomoc**
 - **soudní proces**

Druhy soudního procesu

Soudnictví

- civilní
- trestní
- správní
- ústavní

Pojem civilního procesu

- Postup

- rozhodujícího orgánu (soudu, rozhodce),
- účastníků řízení a
- případně i dalších zúčastněných subjektů

při projednávání a rozhodování

- soukromoprávních sporů a
- jiných právních věcí

CP v užším a širším smyslu

- CP v užším smyslu
 - řízení před soudy
- CP v širším smyslu
 - řízení před soudy i rozhodci

Druhy civilního procesu

Část II.

Druhy civilního procesu

- Nalézací řízení
- Exekuční (vykonávací) řízení
- Insolvenční řízení
- Rozhodčí řízení
- Předběžné a zajišťovací řízení

Pojem nalézacího řízení

- **Nalézací řízení vede k vydání autoritativního soudního rozhodnutí, jímž soud nalézá právo, tj.**
 - **bud' deklaruje obsah hmotněprávního vztahu, nebo**
 - **konstituuje nový hmotněprávní vztah**

Klasifikace nalézacího řízení

- **Nalézací řízení se člení na**
 - **sporné**
 - **nesporné**

Diferenciace nalézacího řízení

Sporné řízení

- Převážně deklaratorní rozhodnutí
- Reparační funkce
- Systém dvou stran v kontradiktorním postavení
- Dispoziční a projednací zásada
- Procesní úprava se hodí pro jakýkoliv spor

Nesporné řízení

- Převážně konstitutivní rozhodnutí
- Preventivní funkce
- Účastníci nejsou vzájemnými odpůrci
- Zásada oficiality a vyšetřovací
- Procesní úprava je vždy šita na míru hmotnému právu

Nesporná řízení

- Řízení upravená v zákonu o zvláštních řízeních soudních, např.
 - řízení o pozůstalosti
 - řízení týkající se nezletilých dětí (péče soudu o nezletilé, osvojení atd.)
 - řízení týkající se zletilých osob (ve věcech nezvěstnosti a smrti, ve věcech svéprávnosti atd.)
- Rejstříkové řízení podle zákona o veřejných rejstřících PO a FO

Řízení podle části V. OSŘ

- Přezkum rozhodnutí správních orgánů v soukromoprávních věcech
- Hybridní řízení, obsahující prvky nalézací i přezkumné
- Řízení má nespornou povahu

Pojem exekučního řízení

- **Exekuční řízení** slouží k nucené realizaci práva na plnění z exekučního titulu v případě, že dlužník neplnil dobrovolně
 - Platforma exekučního řízení - exekuční titul
 - Použití státní donucovací moci

Pojem exekučního řízení II.

- EŘ není další nezbytnou fází NŘ
- Zásadně má strukturu sporného řízení
- Úprava EŘ:
 - část VI. OSŘ (výkon rozhodnutí)
 - exekuční řád (z. č. 120/2001 Sb.)

Insolvenční řízení

- **Insolvenční řízení** slouží k
- řešení úpadku dlužníka nebo
- oddlužení dlužníka
- **Úpadkem** je situace, kdy dlužník (úpadce) má **více věřitelů** a
 - buď jeho pasiva převyšují aktiva - **předlužení**, nebo
 - je není schopen po delší dobu plnit splatné - **platební neschopnost**
- Prvky nalézacího i vykonávacího řízení
- Od 1. 1. 2008 insolvenční zákon č. 182/2006 Sb.

Způsoby řešení úpadku

- Konkurs
- Reorganizace
- Oddlužení
- Zvláštní způsoby předepsané pro určité subjekty
 - Nepatrný konkurs
 - Konkurs finančních institucí

Rozhodčí řízení I.

- Patří mezi alternativní způsoby řešení sporů (ADR); a to vedle zejména
 - **mediace**
 - **konciliace**
- Rozhodujícím orgánem není soud, ale **rozhodce**
- **Rozhodčí smlouva ((doložka) – fakultativní smluvní přenesení pravomoci z civilního soudu na rozhodce**

Rozhodčí řízení II.

- **Meritorním rozhodnutím v rozhodčím řízení je rozhodčí nález,** který je pro obě strany **závazný** a může být **exekučním titulem**
- **Pomocná (dožádání) a kontrolní funkce** (zrušení rozhodčího nálezu, zastavení nařízeného výkonu) **obecných soudů**
- **Právní úprava – zejm. zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů**

Předběžná a zajišťovací řízení

- Předběžná opatření
- Prétorský smír
- Zajištění důkazu, zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví
- Zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech

Teoretické koncepce civilního procesu

Část III.

Liberální koncepce

- Neuznává
 - subjektivní procesní práva a procesní povinnosti
 - povinnost pravdivosti
 - civilněprocesní vztah
- Procesní situace, vyhlídky, možnosti a břemena
- Soudce není podřízen právu, ale právo soudci

Koncepce subjektivních procesních práv a povinností

- Civilní proces není pouze boj, ale jde v něm o to, kdo je v právu
- Smyslem civilního procesu je vyloučení svépomoci a zvěle sporných stran
- Uznává existenci subjektivních procesních práv a povinností (vč. povinnosti pravdivosti)

Dualistická koncepce

- Uznává existenci procesních břemen i procesních povinností; např.:
 - povinnost pravdivosti, povinnost vysvětlovací
 - důkazní břemeno, břemeno tvrzení, břemeno substancování atd.
- Převaha procesních břemen

Civilněprocesní a hmotněprávní vztahy

Část IV.

Pojem CPV

- Zakladatelem nauky o civilněprocesním vztahu je Oskar Bülow (1868)
- Se zahájením civilního řízení vzniká civilněprocesní právní vztah (tzv. **základní CPV**)
- CPV ve sporném řízení
 - je trojstranný (zahrnuje soud a obě procesní strany)
 - charakteristickým znakem je mocenské postavení soudu
 - trvá po celou dobu konkrétního procesu; v průběhu řízení prochází vývojovými fázemi
- Vedle základního CPV existují i **vedlejší CPV**

CPV a hmotněprávní vztahy

- Hmotněprávní vztah
 - není obsahem procesu
 - je **předmětem** poznání
- Právní mocí rozsudku se mezi spornými stranami zakládá další CPV
 - CPV existuje vedle vztahu hmotněprávního (dualita) → **překlenutí** sporného hmotněprávního vztahu vztahem procesním
 - nadřazenost CPV vztahům hmotněprávním